

ФОНДАЦИЯ ПАЙДЕЯ

Бул. Евлоги Георгиев № 76, 1124 София
paideia@mail.orbitel.bg

тел. + 359 2 843 8687, факс +359 2 843 86 87
www.paideiafoundation.org

Докладите на Пайдея № 3

КВАЛИФИКАЦИЯТА НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ: КЛЮЧОВ ЕЛЕМЕНТ ОТ КАЧЕСТВОТО НА БЪЛГАРСКОТО УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ

СОФИЯ

2005

Този доклад е разработен в рамките на проект “Модерното българско образование: качество чрез партньорство”, осъществен с **финансовата подкрепа на Институт “Отворено общество”** – София през периода август 2004 юли 2005 г.

„Докладите на Пайдея” е серия от доклади и изследвания, посветени на различни аспекти на българското и европейското училищно образование. Досега в серията:

1. Сравнителен анализ за съответствие на стандартите и учебните програми по гражданско образование в българското училище (ESCCA) – 2004 .
2. Оптимизация на училищната мрежа в България: проблеми, предложения, перспективи – 2005.
3. **Квалификацията на преподавателите: ключов елемент от качеството на българското училищно образование 2005 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

ВМЕСТО УВОД.....	4
1. НОРМАТИВНА РАМКА НА ПЕДАГОГИЧЕСКАТА КВАЛИФИКАЦИЯ	5
1.1. ПЪРВОНАЧАЛНА УЧИТЕЛСКА ПОДГОТОВКА	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.2. СИСТЕМА ЗА КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ, ПОВИШАВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯТА И ПРЕКВАЛИФИКАЦИЯ НА УЧИТЕЛИТЕ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.3. УПРАВЛЕНИЕ И ОТГОВОРНИ ОРГАНИ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.4. МЕХАНИЗМИ ЗА ОЦЕНКА НА ПОТРЕБНОСТИТЕ НА УЧИТЕЛИТЕ И ОБУЧИТЕЛИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.5. ФИНАНСИРАНЕ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2. ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.1. Подготовката на учители	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
2.2. Квалификацията и преквалификацията на учителите	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
3. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ОПТИМИЗИРАНЕ СИСТЕМАТА ЗА ПОДГОТОВКА И КВАЛИФИКАЦИЯ НА УЧИТЕЛИТЕ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.1. Подготовката на учители	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
3.2. Информационно осигуряване	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
3.3. Организиране на квалификацията	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
3.4. Финансиране на квалификацията	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
3.5. <u>предвиждане на различни квалификационни курсове</u>	37
Приложения	
.....	
.....	
.....	38

Вместо увод

Учителите безспорно са един от най-важните фактори за състоянието и потенциала за развитие на образователната система. Затова и въпросът за подготовката и квалификацията на педагозите е един от основните въпроси за бъдещето на образованието.

До 1989 г. системата за подготовка и квалификация на учителите е строго централизирана и регламентирана. Подготовката на учители се извършва в полувисши и висши учебни заведения, които произвеждат за нуждите на образователната система дипломирани учители с различен статус и ниво на подготовка. Някои създават и универсални учители - например специалисти по три или четири учебни предмета. Картината не би била пълна, ако не се вземе предвид и значителният брой на работещи по това време кадри, завършили педагогически гимназии. През този период квалификацията на педагогически кадри се подчинява на строги правила и в определянето на проблематиката на квалификационните форми основна роля играе ЦИУУ - Централният институт за усъвършенстване на учители в София и неговите филиали в Стара Загора и Варна.

Настъпването на демократичните промени след 1989 г. има много сериозни последици в сферата на образованието като цяло и в областта на квалификацията на педагогическия персонал в частност. Фактът, че образованието е една от най-силно идеологизираните сфери на обществения живот, в много голяма степен предопределя бързината на промените. Но реформите се извършват на части и, поне през периода 1991-1997 г. - без да са подкрепени от необходимите обстойни анализи и преценки за ефекта от промените в средносрочен план. Водещо по-често е въодушевляването, стремежът към промяна, желанието да се усвоят модерни методи и опит от развитите европейски държави. Като правило промените са изключително зле популяризирани от МОН както сред широката публика, така и в професионалната гилдия на педагозите и създават в по-голяма степен усещане за хаос, отколкото за развитие и модернизация на българското образование. Не случайно те се натъкват на мълчалив протест на голяма част от учителската гилдия, която се чувства объркана от промените и трудно се адаптира при новите условия. Още повече, че през втората половина на 90-те години тя все по-силно усеща и натиска на неблагоприятното демографско развитие на страната една от проявите на което е намаляването на броя на учениците с почти 40 % в периода 1990-2001 г.

1. Нормативна рамка на педагогическата квалификация

За да се даде по-точна представа за състоянието на квалификацията на учителите днес, трябва да се проследят два основни аспекта в нея:

- първоначалната учителска подготовка, за придобиване на правоспособност
- системите и възможностите за повишаване, продължаване и допълване на квалификацията и преквалификация на учители.

Националната политика в областта на подготовката на учителите е представена в концентриран вид в нормативните документи, регламентиращи учителската правоспособност, труд и кариерно развитие. Действащата понастоящем нормативна база, изисква първоначалната подготовка на учителите да се извършва задължително в системата на висшето образование, а повишаването на квалификацията на работещите педагогически кадри може да става във и извън висшите училища. Специално следва да се отбележи фактът, че нормативната база на педагогическата квалификация е изградена от различни документи, приемани в продължение на 10-12 години, които са поправяни и допълвани доста често и, въпреки това, все още съдържат и празноти и противоречия.

Нормативните документи, въз основа на които се изгражда системата за образование и квалификация на учителите в България, в т.ч. на учителите за ПОО, включва първично и вторично законодателство:

1. Кодекс на труда (КТ) – 1990 г.
2. Закон за народната просвета (ЗНП) - 1991 г.
3. Закон за висшето образование, 1995;
4. Закон за научните степени и звания, 1995;
5. Правилник за прилагане на закона за народната просвета (ППЗНП) – 1997 г. (издаден от министъра на образованието и науката)
6. Закон за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план (ЗСОМУП) – 1999 г.
7. Закон за професионалното образование и обучение, 1999
8. Постановление № 125 на МС от 24 юни 2002 г. за утвърждаване Класификатор на областите на висше образование и професионалните направления
9. Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на професионална квалификация "учител", приета с Постановление на МС от 17 април 1997 г.
10. Инструкция №2 от 29 юли 1994 г. за изискванията за заемане на длъжността "учител" или "възпитател" съобразно придобитото образование, професионална квалификация и правоспособност, последна актуализация от 17 септември 1997 г. (издадена от министъра на образованието и науката)
11. Наредба №5 на МОН от 29 декември 1996 г. за условията за повишаване квалификацията на педагогическите кадри в системата на народната просвета и реда за придобиване на професионално-квалификационни степени, последна актуализация 1999 г.